

УДК 323.1(477):070(437=161.2)«192»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-21>

Олег БАГАН,

orcid.org/0000-0002-8414-0670

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури й теорії літератури
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *bahan.o59@gmail.com*

Наталія СЛАВИЧ,

orcid.org/0000-0002-1822-1886

аспірант кафедри української літератури та теорії літератури
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *slavuch1403@gmail.com*

РОЗВИТОК ІДЕЙ НАЦІОНАЛІЗМУ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК» (1923–1931)

У статті досліджено історію молодіжного українського журналу «Студентський вісник», який виходив у Празі протягом 1923–1931 рр. Це видання було органом Центрального українського студентського союзу. У статті доведено, що журнал перебував під впливом українського націоналістичного руху, що поширювався в Чехословаччині, зокрема молодіжних націоналістичних організацій Група української націоналістичної молоді та Легія українських націоналістів. Пояснено, що «Студентський вісник» став одним із найяскравіших культурних і пресових явищ української діаспори міжвоєнної доби.

Осміслено публіцистичні виступи в журналі відомих політичних ідеологів того часу: Володимира Мартинця, Остапа Грицяя, Миколи Масюкевича, Михайла Мухина, першого українського професійного націолога, автора концептуальної праці «Вступ до націології» Ольгерда Бочковського. Доведено, що їхні публікації перетворили видання на цікаву трибуну пропаганди правих і націоналістичних ідей. Виявлено, що в часописі регулярно публікувалися письменники-націоналісти, відомі в українській літературі як «вісниківці»: Євген Маланюк, Леонід Мосендз, Юрій Липа, Олег Ольжич, Олекса Стефанович, Микола Чирський. Проаналізовано, яким чином часопис був включений у розвиток літературної течії вісниківського неоромантизму, яка розвинулася від 1922 р. під впливом провідного львівського журналу «Літературно-науковий вісник» за редакцією відомого літературного критика, культуролога, ідеолога вольового націоналізму Дмитра Донцова (1883–1973).

Наголошено, що особливою культурною подією була участь в журналі Євгена Маланюка (1897–1968) видатного українського поета й есеїста. Його глибокі культурологічні есе надавали журналові ідейної спрямованості до філософських засад ірраціоналізму.

Доведено, що «Студентський вісник» певною мірою підготував ґрунт для розвитку якісної ідеологічної та культурологічної націоналістичної періодики на еміграції, вершиною якої був журнал «Розбудова нації».

Ключові слова: «Студентський вісник», студентство, українська еміграція, націоналізм, ідеологія, О. Бочковський, М. Мухин, Є. Маланюк, вісниківство, періодика.

Oleh BAHAN,

orcid.org/0000-0002-8414-0670

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature and Literary Theory
Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *bahan.o59@gmail.com*

Natalia SLAVYCH,

orcid.org/0000-0002-1822-1886

Post-graduate Student at the Department of Ukrainian Literature and Theories of Literature
Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *slavuch1403@gmail.com*

THE DEVELOPMENT OF IDEAS OF NATIONALISM IN THE PAGES OF THE MAGAZINE “STUDENTSKYVISNYK” (1923–1931)

The article examines the history of the youth Ukrainian magazine “StudentskyVisnyk”, which was published in Prague during 1923–1931. This publication was an organ of the Central Ukrainian Student Union. The article proves that the magazine was influenced of the Ukrainian nationalist movement that spread in Czechoslovakia, in particular, the youth nationalist organizations, the Group of Ukrainian Nationalist Youth and the Legion of Ukrainian Nationalists. It is

explained that the “Student Herald” became one of the brightest cultural and press phenomena of the Ukrainian diaspora in the interwar period.

Well-known political ideologues of that time were published in the magazine: Volodymyr Martynets, Ostap Hrytsai, Mykola Masyukevich, Mykhailo Mukhyn, the first Ukrainian professional ethnologist, author of the conceptual work “Introduction to Natsiology”, Olgerd Bochkovskiy. This turned the publication into an interesting forum for the propaganda of right-wing and nationalist ideas. Nationalist writers, known in Ukrainian literature as «visnykivstvo»: Yevhen Malanyuk, Leonid Mosendz, Yurii Lipa, Oleg Olzhych, Oleksa Stefanovych, Mykola Chirskiy, were regularly published here. It is analyzed how the magazine was included in the development of the literary trend of Visnyk neo-romanticism, which developed from 1922 under the influence of the leading Lviv magazine “Literary and Scientific Herald” edited by the famous literary critic, cultural critic, and ideologist of strong-willed nationalism Dmytro Dontsov (1883–1973).

It was emphasized that a special cultural event was the participation in the journal of Yevgeny Malanyuk (1897–1968), an outstanding Ukrainian poet and essayist. His deep cultural essays gave the magazine an ideological focus on the philosophical foundations of irrationalism.

It has been proven that «Studentsky Visnyk» to a certain extent prepared the ground for the development of a qualitative ideological and cultural nationalist periodical in emigration, the pinnacle of which was the “Building the Nation” magazine.

Key words: “Studentsky Visnyk”, studentship, Ukrainian emigration, nationalism, ideology, O. Bochkovsky, M. Mukhin, Ye. Malanyuk, visnykivstvo, periodicals

Постановка проблеми. 1920-і роки були періодом інтенсивного розвитку громадського й культурного життя в українській еміграції. Національна Революція, війна за незалежність УНР, катастрофа поразки в ній збурили українське суспільство, примусили його шукати нових шляхів розвитку, дуже сильно емоційно та ідейно вплинули на молодь. Сотні тисяч українців опинилися на еміграції в країнах Середньої Європи: Чехословаччина, Австрія, Польща, Румунія, Німеччина. З відомих причин епіцентром цього великого розселення українства стала Чехословаччина. Демократичні умови цієї країни, сприяння чехословацького уряду, швидке становлення українських культурно-освітніх та політичних інституцій посприяли формуванню якісного українського громадського і культурного життя.

Одним із найцікавіших і найпродуктивніших явищ української еміграції в Чехословаччині були молодіжні організації, переважно націоналістичні за ідеологією. Головними формами розвитку й впливів цих організацій були періодичні видання. У Празі одним із найцікавіших і найзначніших молодіжних часописів був «Студентський вісник» (1923–1931). За короткий період він зумів витворити багату ідейно та літературно платформу якісного ідеологічного й культурологічного видання. Однак про це видання написано цілком мало, а його роль висвітлена здебільшого уривчато й неповно. Тому логічно вирінає проблема цілісного погляду на історію цього вагомого видання.

Аналіз досліджень. Про загальну культурну й суспільну ситуацію в Чехословаччині є доволі наукової літератури. Назвемо лише деякі знакові давніші й сучасні публікації (Віднянський, 1993), (Даниленко, 2001), (Наріжний, 1999), (Трощинський, 1994). З цих джерел можна зрозуміти

загальну вагу української еміграції в Чехословаччині як наймасовішої, найліпше організованої, з високим освітньо-культурним рівнем, ідейно налаштованої соціальної групи.

Історія становлення й розвитку «Студентського вісника» описана в українській науці фрагментарно. Хоча про журнал вже існують контекстуальні дослідження, але вони мають в основному оглядовий характер: (Животко, 1990), (Мартинюк, 1993), (Савка, 1998), (Савка, 2002), (Савка, 1998).

Дослідниця історії еміграційної преси Мар'яна Савка відзначає, що «Студентський вісник» «був найсоліднішим журналом української еміграції. Як орган УЕСУСУ «Студентський вісник» ставив перед собою завдання зміцнювати організаційне життя, подавати з перших джерел найширшу інформацію з життя студентства та студентських організацій, а також висвітлювати справи українського високого шкільництва та культурно-громадського життя... містив також інформацію про чужоземне студентство, яку найчастіше подавав В. Орелецький. Провідними темами часопису є творення незалежної соборної держави та шляхи розвитку і виховання молоді як могутнього потенціалу нації» (Савка, 2002: 212).

Загалом Мар'яна Савка як найуважніший дослідник «Студентського вісника» наголошує на тому, що вже від 1925 р. журнал отримав суттєве літературно-публіцистичне наповнення, що в ньому друкувалися не лише студенти, а й такі солідні науковці, як Дмитро Антонович, Василь Біднов, Ольгерд Бочковський, Василь Сімович, Степан Сірополко, Олександр Шульгин, ще в журналі виступали зі своїми художніми творами провідні письменники нової генерації Олесь Бабій, Борис Гомзин, Юрій Липа, Євген Маланок, Леонід Мосендз, Олег Ольжич, Микола Чирський,

Юрій Шкрумеляк (проте авторка чомусь не визначає їхню творчість як продовження ідейно-естетичної лінії «вісниківства», тобто вольового націоналізму в культурі, яку теоретично започаткував і розвинув на сторінках «Літературно-наукового вісника» від 1922 р. Дмитро Донцов). Дослідниця відзначає фахово підготовлену рубрику «Бібліографія», в якій найчастіше виступали О. Бабій, Є. Маланюк, Леонід Негрицький (Савка, 2002: 213). М. Савка лише згадує про рецензії й відгуки на сторінках журналу Михайла Мухина (псевдоніми «Гридень», «Читач»), але не подає інформації, що саме він був автором журналу із дуже яскравим націоналістичним світоглядом.

В інших працях про історію української еміграції й преси в Чехословаччині інформації про «Студентський вісник» ще менше.

Мета статті. Метою цієї статті є окреслення загальних ідеологічних та культурологічних контурів журналу «Студентський вісник», який виходив у Празі протягом 1923–1931 років з короткими перервами як орган Центрального Союзу Українського Студентства. Нашим завданням буде проаналізувати головні ідейно-політичні та культурологічно важливі публікації на сторінках «Студентського вісника», які дозволяють збагнути його значення як пресової трибуни, на сторінках якої формувалися головні ідеологеми українського націоналізму міжвоєнної доби.

Виклад основного матеріалу. Для витворення наукової картини дослідження наведемо цікаву демографічну статистику української еміграції міжвоєнної доби, яку наводить О. Даниленко: «1) українці, що залишилися в ряді європейських країн внаслідок Першої світової війни. До них належали колишні військовополонені з російської армії, а також колишні військовослужбовці, що під час війни перебували в деяких країнах Європи (Бельгії, Франції, Англії та Греції) в складі так званих російських експедиційних корпусів. Ці дві групи разом нараховували до 15 тис. чоловік;

2) українська політична еміграція (сюди включено колишніх військовослужбовців УНР, ЗУНР та Кубанської Народної Республіки) – разом 60 тис. чоловік. Сюди ж входили урядовці УНР, ЗУНР та КНР (разом 5 тис.), працівники їхніх закордонних представництв – дипломатичних, політичних, економічних, санітарних тощо (разом 1 тис.) й інші цивільні особи (разом 5 тис.);

3) українці, що воювали у складі білих армій Денікіна і Врангеля (здебільшого насильно мобілізовані на Кубані й в південній частині Наддніпрянщини) – приблизно 100 тис. чоловік; 4) заробітчани з західних земель України – до 30 тис.» (Даниленко, 2001: 41).

В іншому місці вчений додає: «Необхідно підкреслити, що вік переважної більшості українських емігрантів становив 15–34 роки, тобто емігрувала найпрацеспроможніша група українців у розквіті духовних і фізичних сил. За даними Українського Громадського Комітету в Чехословаччині щодо територіального походження, то найбільше емігрантів було з Галичини – 40,9%, Правобережної України – 29,9% і Лівобережної України – 19,3%, а також з Буковини – 2,9%, Бессарабії – 0,8%, Кубані – 0,7% та з деяких інших земель. Поруч з українцями, які становили 94,6% (4925) зареєстрованих УГК, свою приналежність до України задекларували 126 (2,4%) євреїв, 34 (0,7%) білоруси, 49 (0,9%) чехів, 27 (0,6%) німців, 16 (0,4%) росіян, 10 (0,1%) болгар, 8 (0,1%) молдаван, 5 (0,1%) поляків, а також французи, угорці, вірмени, грузини. Близько 40% українських емігрантів мали закінчену середню і вищу освіту, 21% не мали жодної освіти, з них 9% навіть не знали грамоти» (Даниленко, 2001: 40).

Спочатку означимо кілька фактів з історії «Студентського вісника». Його «відвічальними редакторами» були Павло Гокеш (1924, 1925), Ладіслав Штайнер (1925), Альберт Пісарчик (1925–1931). Як бачимо, ними були етнічні чехи. Це промовляє про тісний зв'язок українського студентства з чеським громадянським і державним середовищем. Офіційно журнал видавав «пресовий відділ Центрального союзу Українського студентства», який очолював Ігор Федів (Савка, 2002: 211). Журнал мав два варіанти назви: «Студентський вісник» і «Студентський вісник». Вже від 1925 р. закріпилася тільки друга назва.

Часто журнал виходив спареними або й потрійними числами, що говорить про фінансові й редакційні труднощі. До кінця точно не відомо, чому він припинив існування в 1931 р. Очевидно, через фінансові труднощі, а ще, може, через те, що студентство, яке його організувало, здобувши освіту, роз'їхалося за місцями праці. Всього вийшла така кількість чисел: 1923 – Р. 1 ч. 1; 1924 – Р. 2 ч. 1, 2/4, 5, 6/7, 8/10, 11, 12; 1925 – Р. 3 ч. 1/2, 3–8, 9/10, 11, 12; 1926 – Р. 4 ч. 1–6, 7/8, 9/10, 11, 12; 1927 – Р. 5 ч. 1/2, 3/4, 5/6, 7–9, 10/12; 1928 – Р. 6 ч. 1–3, 4/6, 7/10, 11/12; 1929 – Р. 7 ч. 1/2, 3/6, 7/10, 11/12; 1930 – Р. 8 ч. 1/4, 5/7, 8/10, 11/12; 1931 – Р. 9 ч. 1/2, 3/4, 5/7, 8/10 (Савка, 2002: 211–212).

Як відомо, на початку 1920-х років у Чехословаччині виникли дві націоналістичні організації, які охопили велике число студентської молоді. Це Група української національної молоді (ГУНМ), яка зорганізувалася в 1921 р. в містах Ліберці й Йозефів в середовищі інтернованих вояків Армії УНР. Згодом осередки ГУНМ організува-

лися в Празі, Брно, Пшебрані, Леобені, Відні та навіть у Львові. Головами ГУНМ почергово були Всеволод Петрів, Любомир Макарушка, Мирон Коновалець, Іван Гіжа, Степан Нижанківський, Осип Бойдуник (Кучерук, 2006: 355). Група видавала свій ґрунтовний ідеологічний журнал «Національна думка». Почергово його головними редакторами були І. Гіжа, редколегія на чолі з С. Нижанківським та І. Ольховим, від літа 1926 р. – О. Бабій, а від літа 1927 р. – В. Мартинець, один із тодішніх провідних публіцистів та ідеологів націоналізму.

У 1922–1924 рр. в Чехословаччині сформувалися інші молодіжні українські політичні організації: Українське національне об'єднання (лідери Микола Сціборський і Дмитро Демчук), Союз визволення України (лідер Юрій Коллард) та Союз українських фашистів (лідери Петро Кожевников та Леонід Костарів). У 1925 р. вони об'єдналися в Легію українських націоналістів (ЛУН), головою якої став чільний ідеолог вольового націоналізму Микола Сціборський. Головні осередки ЛУН були в Празі, Брно й Подебрадах, а також в Берліні, Відні, Парижі й Люксембурзі (Прилуцький, 2009: 240). У 1926 р. нею був заснований цікавий журнал «Державна нація», в якому творчу участь брав ще й Є. Маланюк. На жаль, журнал дуже скоро припинився, але в ньому відбулися кілька знакових публікацій: насамперед статті Є. Маланюка й Д. Донцова. У 1928 р. на основі «Державної нації» вході об'єднаних процесів в середовищі націоналістичного руху було створено журнал «Розбудова нації» (1928–1939), який став епохою в творенні ідеології українського вольового націоналізму, офіційним органом спочатку УВО, потім ОУН.

Тож очевидно, що молодіжне середовище журналу «Студентський вісник» перебувало в активному оточенні світоглядних націоналістів.

Ми спробуємо простежити тематику й ідейну еволюцію «Студентського вісника», увага до якого в середовищі сучасних істориків українського визвольного руху є незаслужено низькою.

Як показує зміст «Студентського вісника» за 1925 р. (це був шойно другий рік повноцінного розвитку часопису), на його сторінках були звичними гостями такі учасники націоналістичного руху, як чільний його ідеолог і публіцист Володимир Мартинець, Мирон Коновалець (рідний брат очільника УВО Є. Коновальця), Лука Луців, учений-філолог, який невдовзі, переїхавши до Галичини, став провідним критиком на сторінках «Літературно-наукового вісника» й «Вісника» (від 1933 р.) за редакцією Д. Донцова (найчас-

тіше підписувався псевдонімом «Л. Граничка»). Так у ч. 3 за 1925 р. «Студентського вісника» була надрукована стаття В. Мартинця «Масарик і чеське національне відродження», а М. Коновалець у тому ж номері опублікував статтю «З життя та діяльності Т. Г. Масарика». Л. Луців написав до числа розлоге дослідження «Голос чеської критики про Шевченка за його життя». Ще В. Мартинець опублікував цікаві роздуми щодо дуже популярного тоді трактату В'ячеслава Липинського: «Критичні уваги до «Листів «В. Липинського» (1926, №9-10, №11-12). У 1926 р. В. Мартинець оприлюднив у № 9-10 свою рецензію на «Націоналізм» Д. Донцова. Загалом не дуже прихильну. (Відомо, що тоді й пізніше між В. Мартинцем і Д. Донцовим були «натягнуті» особисті стосунки, полемізували вони й ідеологічно). Але сам факт публікації рецензії говорить про увагу видання до такої «вибухової» в той час книги, яка стала класичним твором для українського націоналізму.

У 1925 р. редакція «Студентського вісника» звернулася до Д. Донцова з пропозицією відповісти на питання в рубриці «Батьки і діти». Він дав відповідь у формі окремої статті під назвою «Замість відповіді» (1925, №5). Ця стаття стала одним із найцікавіших маніфестів раннього українського вольового націоналізму.

Постійним співробітником «Студентського вісника» стає знаменитий націолог Ольгерд Іполит Бочковський. Назвемо кілька його показових публікацій: «Т. Г. Масарик і студентство» (1925, ч. 3), «Роля студентства в життю нації» (1925, ч. 8), «Semper idem. До українсько-московського питання» (1925, ч. 9–10), «До македонського питання» (1925, ч. 9–10), «Паневропеїзм» (1926, ч. 9–10), «Пан-Європа та Союз народів» (1928, ч. 1–10), «Т. Г. Масарик – провідник народу» (1928, ч. 1–4), «Фредрік Містраль та Тарас Шевченко» (1931, ч. 3–4), «Каталонія і Україна» (1931, ч. 5–7), «Францеск Масія – президент Каталонії» (1931, ч. 8–10). Ці системні виступи засвідчили, що редколегія журналу послідовно орієнтувалася на національну проблематику й запросила до трактування її тоді найавторитетнішого українського академічного фахівця. Нагадаємо, що Ольгерд Іполит Бочковський (1885–1939) проживав у Європі ще від 1905 р., був вихідцем із Південної України (народився у містечку Долинське, нині в Кіровоградській обл.). Брав участь у революційному русі, зазнав переслідувань, через що емігрував. Від 1905 р. мешкав у Празі, згодом активно включився в роботу Союзу Визволення України, часто друкувався на сторінках його «Вісника політики, літератури й життя», був

знайомий з Т. Г. Масариком. Ще перед Першою світовою війною почав писати про національні рухи в Російській імперії і вводити положення та ідеї європейської націології в українську публіцистику. Мав багато публікацій та окремих праць чеською мовою. Його праця «Поневолені народи царської імперії: їх національне відродження та автономні прямування», 1916 р., яка підсумувала виступи у «Вістнику» СВУ, стала інтелектуальною подією для українського національного руху. У 1920-ті рр. О. Бочковський писав одну за одною ґрунтовні праці на теми теорії націології, про національне буття різних народів Європи, розвивав ідеї націософії. Об'єктивно така лінія ідеологічної творчості сприяла тому, що українська громадянська свідомість в еміграції, особливо серед молоді, наповнювалася принципами націоналізму.

Спорадично в «Студентському віснику» друкувалися такі згодом відомі й впливові діячі та ідеологи націоналістичного руху, як Степан Нижанківський (статті «Конференція Між.[ародної] Студ.[ентської] Помочі» (1926, ч. 9–10), «Перед V Звичайним з'їздом» (1927, ч. 7–9), «До польсько-української комісії при СІЕ» (1927, ч. 7–9), Петро Кожевников («Празька конференція СІЕ» (1926, ч. 9–10), «Перед новим роком міжнародної акції» (1927, ч. 7–9), Остап Грицай («Білі рожі в садах творчості О. Кобилянської» (1927, ч. 10–12)), Олекса Бойків («Numerus clausus» (1929, ч. 7–10)), «На порозі нового академічного року» (підпис криптонімом: О. Б-в) (1930, ч. 8–10), Микола Масюкевич («До поняття нації в світлі соціології», 1931, ч. 5–7, 8–10). Ці автори додавали журналові теоретико-проблемної глибини, гостроти суджень, культурологічної масштабності.

Другим визначним ящем, яке почало наповнювати зміст ж. «Студентський вісник», стала поява на його сторінках художніх творів та есе групи молодих письменників, які в той час утверджувалися як «вісниківці», тобто як вольові націоналісти в культурі, учасники журналу «Літературно-науковий вісник» за редакцією Д. Донцова. Це були Євген Маланюк, Олесь Бабій, Юрій Липа, Микола Чирський, Леонід Мосендз, Олекса Стефанович, Олег Ольжич (Кандиба), Юрій Косач. Ці автори додали журналові високої культури, тонких естетичних стильових візерунків, потрібного мистецького драматизму почувань і візій. Наприклад, Ю. Липа надрукував свій драматичний етюд «Ярмарок» (1931, ч. 5–7), в якому цілком в душі нової ідеології вольового націоналізму протиставляв психологію інертної юрби свідомості героїчної особистості, різко критикував малоросійські

ментальні стереотипи, народницькі ідейні та культурні стереотипи попередньої доби.

Особливою подією для журналу була есеїстика Є. Маланюка. натоді якраз його талант як мислителя, тонкого аналітика й вишуканого естета почав розцвітати. Такі есе Є. Маланюка, як «В'язничні квіти» (відгук на творчість М. Рильського і В. Підмогильного) (1925, ч. 1–2), «Поет Московії» (1925, ч. 3), «Крізь бурю й сніг» (1926, 1926, ч. 6), «Національна проскомідія» (1926, ч. 7–8), «Mehr Licht» (про Шевченка) (1928, ч. 3), «В пазурах раціоналізму (До трагедії Франка)» (1927, ч. 5–6) давали відчуття нової почуттєвості, формували філософський ірраціоналістичний світогляд, двигтіли традиціоналізмом. Їх доповнювали такі чудові есе Ю. Липи «На маргінесі нашої перекладної мови» (1931, ч. 8–10) та О. Ольжича «Два світовідчуття» (1931, ч. 8–10).

Саме Є. Маланюк найповніше виражав світоглядну інтенцію до ірраціоналізму та волюнтаризму в журналі. Ось, для прикладу, одна його думка з есе «В пазурах раціоналізму (До трагедії Франка)»: «Ціле життя Франко тримав в собі на ланцюгах розуму свій велетенський поетичний дар, мов скованого Прометея. Держав він дух свій пазурами раціоналізму, щоб на кінці життєвого шляху в мороці божевілля, при блискавці безумного здогаду, зрозуміти на самім собі, що Дух – *існує*, не лише поруч, а, може, як на його страшнім досвіді, навіть *всупереч*, розумові, що розум – смертний, історичний і обмежений, Дух же – вічний, надісторичний і безмежний, бо Дух ісходить від вічного і безмежного Бога, «як світло від світла» (Маланюк, 1927: 6).

Опублікував Є. Маланюк в «Студентському віснику» й серію блискучих рецензій та відгуків на літературні та культурні явища: «Вітер з Харкова» (відгук на поетичні збірки П. Тичини, В. Поліщука, В. Сосюри) (1925, ч. 2–3), рецензії на новелу М. Хвильового «Колонії, вілли...» (1926, ч. 4), на збірку О. Стефановича «Поезії» (1927, ч. 1–2), на збірку В. Еллана-Блакитного «Поезії» (1927, ч. 1–2), на «Виставку учнівських праць Української Студії пластичних мистецтв» (1926, ч. 11). Усі вони були написані з великим літературним смаком, з широкими узагальненнями культурологічного плану, що додавало «Студентському віснику» належної культурної глибини та естетичної вишуканості.

Вагомою була участь в «Студентському віснику» ще одного знаменитого «вісниківця» – Михайла Мухина (1894–1974), відомого більше за псевдонімами «Гридень» і «Читач». Світоглядно М. Мухин належав до найвідданіших ідейних

послідовників вольового націоналізму Д. Донцова, ідеально втілював у своїх культурологічних, історичних та літературознавчих працях його теорію антидрагоманівства, тобто ідеологічної боротьби проти позитивізму, соціалізму та космополітизму в політиці й культурі. У 1930-і роки він став автором концептуальних праць, спрямованих на критику ідейних та моральних заповітів ліберально-народницького покоління в нашій культурі: «Драгоманов без маски» («Вісник», 1933, №№ 10, 11, 12; 1934, Кн. 7/8), «Український Ефіяльт при Термопілях» («Вісник», 1934, № 3), «Тіні забутих предків» («Вісник», 1935, № 1, 2, 3, 4, 5), «Проф. М. Грушевський» («Вісник», 1936, №№ 2, 3, 4), «Народовці 70-тих років XIX ст. супроти Драгоманова» («Вісник», 1936, № 5), «Більше світла» («Самостійна думка», 1936, № 1–2; 1937, № 3–4–5) тощо.

У «Студентському віснику» М. Мухин друкувався хоча й не дуже часто, як Є. Маланюк, але задавав «тональність» виданню. Скажімо, давав гостру критику русифікаторських і нівеляційних процесів в СРСР (статті «Советські Волконські» (1930, ч. 8–10), «Українці в школах та наукових установах Сов.[етської] України» (1931, ч. 1–2). Іноді він виступав із саркастичною критикою (статті «Паноптикум», 1928, ч. 3), «Мальбруг в похід зібрався», 1930, ч. 5–7). Також провадив свою літературознавчу лінію: стаття «Україна в сучасній французькій літературі» (1930, ч. 11–12), «Поет-воїн» (про Ю. Липу) (1931, ч. 1–2), «Нова література щодо українського питання в Сов.[етській] Імперії» (1931, ч. 1–2), «Україна в чужоземних енциклопедіях повоєнної доби» (1931, ч. 5–7).

Важливу роль виконували в журналі й публікації академічного змісту, які готували відомі науковці. Так Василь Сімович виступив із статтею «До видання першого «Збірника» Черемшинових новель «Карби» (1927, ч. 5–6), Олександр Лотоцький із статтею «Пекучі питання» (1930, ч. 9–10), Борис Гомзин із розвідкою «Два українські патріоти» (1930, ч. 1–4), філософ Іван Мірчук із чудовим і глибоким ескізом «Фільософ Масарик» (1930, ч. 1–4), літературознавець Микола Гнатишак із статтею «Масарик про студентську політику» (1930, ч. 1–4), філолог Кость Чехович підготував для журналу кілька гарних статей: «Алоїс Їрасек (1851–1930)» (1930, ч. 1–4), «Ян Бодуен де

Куртене (1845–1929)» (1930, ч. 1–4), «Що дає нам Ніцше?» (1931, ч. 3–4), історик Степан Сірополко дав статті «Нова система вищої освіти в Сов.[етській] Україні» (1930, ч. 5–7) та «Вища освіта на Україні» (1931, ч. 3–4) тощо.

Висновки. Зроблені нами огляд і аналіз публікацій на сторінках молодіжного празького журналу «Студентський вісник» дозволяють зробити наступні висновки:

1) молодіжне середовище Центрального Союзу Українського Студентства прагнуло створити журнал, який би відповідав актуальним інтелектуальним потребам нової генерації;

2) редколегія часопису залучила до співпраці авторитетних вчених та публіцистів, таких, як О. Бочковський чи М. Мухин, що надало журналові ідейної гостроти, ґрунтовності у підходах до національної проблематики;

3) в журналі з'явилося кілька ідеологічних публікацій О. Бойківа, П. Кожевникова, В. Мартинця, М. Масюкевича, С. Нижанківського, які уразили його світоглядну націоналістичну лінію;

4) в «Студентському віснику» часто друкувався Є. Маланюк як знаковий автор доби, який подав тут свої етапні культурологічні та літературно-критичні статті та есе, які стали естетичним маніфестом націоналізму міжвоєнної доби;

5) на сторінках часопису регулярно виступали з художніми творами письменники-«вісниківці» (Ю. Липа, Ю. Косач (тоді він ще був ідейним націоналістом, перейшов на ліберальну програму творчості щойно в середині 1930-х рр.), Л. Мосендз, О. Ольжич, О. Стефанович, М. Чирський; це перетворювало «Студентський вісник» на одну з важливих трибун культурного націоналізму, «вісниківства» міжвоєнної доби, він стояв в одному ряду з такими виданнями, як львівські журнали «Смолоскипи», «Дажбог», «Студентський шлях», «Обрії», «Напередодні», чернівецькою «Самостійною думкою», празьким «Пробоемом», варшавським «Шляхом незалежності» (Баган, 2009: 3–45);

6) історично «Студентський вісник» готував ідейну платформу для постання нового покоління українських націоналістів 1920-х років, певною мірою його публікації вплинули на становлення епохального українського ідеологічного журналу «Розбудова нації».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баган О. Р. Вісниківство як понадчасовий феномен: ідеологія, естетика, настроєність. *Вісниківство: літературна традиція та ідеї: Збірник наукових праць*. 2009. Вип. 1. С. 3–45.
2. Віднянський С. В. Політика чехословацького уряду щодо української еміграції в міжвоєнний період. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 1993. Вип. 3. С. 35–44.
3. Даниленко О. В. Українська еміграція в Чехословаччині (1920-і роки): соціокультурний аспект. *Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць*. 2001. Випуск 10. С. 37–41.
4. Животко А. Історія української преси. Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1990. 358 с.
5. Кучерук О. С. Група української національної молоді. *Енциклопедія сучасної України. Інститут енциклопедичних досліджень*. 2006. Т. 6. С. 355.
6. Маланюк Е. Ф. В пазурах раціоналізму (До трагедії Франка). *Студентський вісник*. 1926. Ч. 5–6. С. 3–6.
7. Мартинюк М. І. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939): Матеріали до бібліографії. Львів, 1993. 234 с.
8. Наріжний С. П. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 1999. 389 с.
9. Прилуцький В. І. Легія українських націоналістів. *Енциклопедія історії України*. 2009. Т.6. С. 240.
10. Савка М. О. Періодичні видання українських студентів у Празі (20–30-ті роки ХХ ст.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. 1998. Вип. 5. С. 205–215.
11. Савка М. О. Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. 20 ст.): історико-бібліографічне дослідження. Львів, 2002. 308 с.
12. Савка М. О. Українська еміграційна преса Чехословаччини 20–30-х років ХХ ст. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. 1998. Вип. 6. С. 290.
13. Трошинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. Київ, 1994. 356 с.

REFERENCES

1. Bahan O. R. (2009). Visnykivstvo yak ponadchasovyi fenomen: ideolohiia, estetyka, nastroiennist. [Visnykivstvo as a timeless phenomenon: ideology, aesthetics, attitude]. *Visnykivstvo: literaturna tradytsiia ta idei: Zbirnyk naukovykh prats, 1*, 3–45. [in Ukrainian].
2. Vidnianskyi S. V. (1993). Polityka chekhoslovatskoho uriadu shchodo ukrainskoi emihratsii v mizhvoiennyi period. [The policy of the Czechoslovak government regarding Ukrainian emigration in the interwar period]. *Mizhnarodni zviiazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidk*, 3, 35–44. [in Ukrainian].
3. Danylenko O. V. (2001). Ukrainska emihratsiia v Chekhoslovachchyni (1920-i roky): sotsiokulturnyi aspekt. [Ukrainian emigration to Czechoslovakia (1920s): sociocultural aspect]. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy: Zbirnyk naukovykh prats, 10*, 37–41. [in Ukrainian].
4. Zhyvotko, A. (1990). Istoriiia ukrainskoi presy. [History of the Ukrainian press]. Miunkhen, Ukrainyskyi tekhnichno-hospodarskyi instytut, 358 s. [in Ukrainian].
5. Kucheruk O. S. (2006). Hrupa ukrainskoi natsionalnoi molodi. [Group of Ukrainian national youth]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen*, 6, 355. [in Ukrainian].
6. Malaniuk E. F. (1926). V pazurakh ratsionalizmu (Do trahedii Franka). [In the Claws of Rationalism (To Franko Tragedy)]. *Studentskyi visnyk*, 5–6, 3–6. [in Ukrainian].
7. Martyniuk M. I. (1993). *Ukrainski periodychni vydannia Zakhidnoi Ukrainy, krain Tsentralnoi ta Zakhidnoi Yevropy (1914–1939): Materialy do bibliohrafii*. [Ukrainian periodicals of Western Ukraine, the countries of Central and Western Europe (1914–1939): Materials for the bibliography]. Lviv. 234 s. [in Ukrainian].
8. Narizhnyi S. P. (1999). *Ukrainska emihratsiia. Kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii 1919–1939*. [Ukrainian emigration. Cultural work of the Ukrainian emigration 1919–1939]. Materialy, zibrani S. Narizhnym do chastyny druhoi. Kyiv: Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy. 389 s. [in Ukrainian].
9. Prylutskyi V. I. (2006). Lehiia ukrainskykh natsionalistiv [Legion of Ukrainian Nationalists]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*, 6, 240. [in Ukrainian].
10. Savka M. O. (1998). Periodychni vydannia ukrainskykh studentiv u Prazi (20 – 30- roky XX st.) [Periodicals of Ukrainian students in Prague (20s – 30s of the XX century)]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, 5, 205–215. [in Ukrainian].
11. Savka M. O. (2002). *Ukrainska emihratsiina presa u Chekhoslovatskii Respublitsi (20–30-ti rr. 20 st.): istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia* [Ukrainian emigre press in the Czechoslovak Republic (20s–30s of the 20 th century): historical and bibliographical research]. Lviv. 308 s. [in Ukrainian].
12. Savka M. O. (1998). *Ukrainska emihratsiina presa Chekhoslovachchyny 20 – 30-kh rokiv XX st.* [Ukrainian émigré press of Czechoslovakia in the 20s and 30s of the 20 th century]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, 6, 290. [in Ukrainian].
13. Troshchynskyi V. P. (1994). *Mizhvoienna ukrainska emihratsiia v Yevropi yak istorychne i sotsialno-politychne yavyshe*. [Interwar Ukrainian emigration in Europe as a historical and socio-political phenomenon]. Kyiv. 356 s. [in Ukrainian].